

Предлог уредништва „Нашег језика“

Кад је ћирилица обавезна

Реч је о предлогу поправке амандмана XXVI на Устав СР Србије, који се односи на језик и писмо

Уредништво часописа „Наш језик“, који се бави питањима српскохрватског језика и језичке културе, размотрило је објављене предлоге амандмана на Устав СР Србије који се односе на језик и писмо и оценило да би требало поправити предложени текст XXVI амандмана. Имамо у виду текст који је објавила „Политика“ од 7. јануара 1989. године:

У Социјалистичкој Републици Србији у службеној и јавној употреби је српскохрватски језик и његова писма - ћирилица и латиница.

У Социјалистичкој Републици Србији, на подручјима на којима живе поједине народности, у равноправној службеној и јавној употреби су српскохрватски језик и језици тих народности и њихова писма, у складу с Уставом и законом.

У раду државних органа и организација који врше јавна овлашћења, у Социјалистичкој Републици Србији и у другим случајевима утврђеним републичким законом у службеној и јавној употреби је ћирилично писмо.

(Амандман XXVI)

У настојању да уставне одредбе буду у што бољем складу с начелима језичке политике за која се стално залажемо, а пре свега с потребом језичке толеранције, демократичности и поштовања права људи на слободну употребу свога језика, предлажемо две поправке предложене стилизације.

I

Трећи став предложеног амандмана XXVI није ни језички добро стилизован, па то треба поправити, а треба га и ослободити искључивости у погледу употребе писма и довести у бољи склад с првим ставом. Да би се то у најнужнијем степену постигло, требало би допустити да се законом изузму поједини случајеви из формулисаног прописа о примени ћирилице, при чему би се трећи став могао овако срочити (подвучена је допуна коју предлажемо):

„У раду државних органа и организација који врше јавна овлашћења и у другим законом утврђеним случајевима у Социјалистичкој Републици Србији у службеној и јавној употреби је ћирилично писмо, осим у случајевима у којима се употреба писма друкчије регулише републичким законом.“

Друкчија и вероватно погоднија

могућност била би да се давање предности ћирилице у појединим применама препусти закону, а да Устав то само начелно предвиди. У том случају трећи став могао би се заменити оваквом формулацијом:

„Републичким законом може се одредити да ћирилично писмо има предност односно буде обавезно у појединим видовима службене и јавне употребе (алтерн.: одређује се у којим ће видовима службене и јавне употребе ћирилично писмо имати предност односно бити обавезно) у раду државних органа и организација који врше јавна овлашћења, као и у другим случајевима утврђеним републичким законом.“

Логично би било да се овај престилизован три став да у продужетку првог става (као његова ближа разрада), тј. испред става о језицима народности.

У сваком случају, потребна је толеранција двојства писама у мешовитим срединама где делови наших народа имају различиту изражајну традицију. Не би се смела ни у једном виду употребе дискриминисати латиница у таквим срединама као што је Суботица (с обзиром на удео Хрвата у становништву), једнако као ни ћирилица нпр. у општинама Книн и Глина у Хрватској. Треба у Србији предузети све потребне мере да се заштити ћирилица од истискивања (практичне мере у свим гранама школства, у развијању графичке и рачунарске технике, у издавачкој политици и др.), али није оправдана нормативна искључивост. На нашем језичком простору нигде не треба да буде циљ искључиви монопол једнога писма, поготово кад се има у виду национална нехомогеност свих наших истојезичких република. Такође треба заштитити право грађана да се и званичним службама обраћају служећи се било којим писмом.

II

Да би се јасније заштитила начела о којима говоримо, посебно лична и колективна права делова наших народа који чине мањину у одређеној републици, потребне би биле и изричите уставне гаранције. У том смислу могао би се допунити други став предложеног амандмана XXVI, који се сада завршава речима „...у складу с Уставом и законом“. То би се могло овако проширити:

„...у складу с Уставом и законом, као и с правом грађана на слободну употребу свог језика и његових изражајних средстава.“

Измене које предлажемо теже ус-

клађивању нормативних одредби с начелима за која се морамо стално залагати на целом нашем језичком простору, у интересу хармоније наше вишенационалне језичке заједнице и посебно у интересу одржавања језичког и културног јединства појединих наших народа, чији делови живе у различитим републикама. Највећу сметњу томе чине управо појаве ограничавања слободне употребе и избора изражајних средстава и елемената сопственог језика - писма, наречја и других специфичности.

Закључено на састанку Уредништва „Нашег језика“ 10. јануара 1989. године.

Писмо из Стокхолма

Километра

На великој ретроспективи изл

Ове зиме музеји и изложбе су главна тема шведске културне јавности, а Стокхолм је незванична културна престоница света. Музеј средњовековног Стокхолма у стручним круговима је проглашен за једног од десет најуспешнијих по својој музеолошкој презентацији која реконструира давнашњи живот на основу материјалних и писаних података нађених приликом копања центра града за потребе подземног паркинга. Национални понос, барокна лађа „Васа“, извучена из стокхолмског залива пре неколико деценија у одличном стању, недавно је свечано испраћена до свог другог, музеолошки савршено опремљеног склоништа, недалеко од осталих стокхолмских музеја.

Чувени Скансен, претеча савремених еко-музеја, зими, као и лети крчат је посетиоцима који се за тренутак идентификују са начином живота старих времена и разних скандинавских средина. На сасвим други начин ступа се у Музеј Далеког истока (Швеђани га називају Музејом Источне Азије). Година кинеског змаја евоцирана је великом тематском изложбом која је представила предмете сакралне и световне употребе са приказима тог митског чудовишта, заштитника царског достојанства и целокупне кинеске цивилизације. Иначе, Музеј је чувен по пробраној и изванредно упечатљиво представље-